

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlus IV. Vtrum anima Christi fuerit Paßibilis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

rem. Quarto, vt humanitas prius extiterit in proprio supposito cum errore, & deinde assumatur à Verbo, errore post vnionem perseverante. Quibus præmissis, *Sciendum est primo*, effectum deficientem, quatenus effectus deficiens est, non posse à Deo immediate produci, sed tantum media causa secunda; vt patet de actu blasphemiae, fornicationis & aliis actibus moraliter malis; cuius ratio est; quia actus deficiens, quatenus talis, dicit ordinem intrinsecum ad deficientem: prima vero causa non potest deficere: Constat autem errorem omnem, tam in actu quam in habitu, esse effectum deficientem; igitur in causam secundam, sc. in hominis discursum & voluntatem deficientem erit error omnis reducendus.

Secundo considerandum est, Deum hoc ipso nobis manifestare aliquid, & quodammodo testificari, lumen, ac facultatem naturalem aut supernaturalem ad illud cognoscendum infundit: Vnde Rom. 1. de sapientibus huius mundi diuinas perfectiones naturali lumine cognoscentibus dicitur. *Quod notum est Dei, manifestum est in illis; Deus enim illis manifestauit: inuisibilia enim Dei, &c.*

Tertio notandum est, illud axioma commune, videlicet, *Intellectus speculatiuus extensione sit practicus*; ex quo infertur intellectum speculatiuum esse primam radicem bonitatis, aut malitiae in operibus voluntatis, proximam autem esse intellectum practicum per actum vltimum iudicij de operatione hic & nunc exercenda; Vnde S. D. in 1. 2. q. 19. art. 3. ait bonitatem voluntatis ex ratione dependere, vt obiectum proponente: Si autem fuerit error in intellectu speculatiuo, impossibile est illum extendi, vt fiat practicus, nisi cum errore: exempli gratia, Philolophus existimat Deum non habere prouidentiam horum inferiorum, & ex hoc errore speculatiuo extenditur ad praxim, scilicet ad actum falsae doctrinae, & ad operandum contra legem naturae: cum ergo diuinae bonitati repugnet esse causam horum peccatorum, eidem etiam repugnabit errorem speculatiuum in intellectu causare, cum ex tali errore, vt ex prima & sufficienti radice proueniat error practicus, & ex hoc mala sequatur operatio necessario, quo ad specificationem actus.

Postremo recolenda sunt, quae supra diximus art. 1. nimirum actione omnem esse suppositi vt principij quod immediate elicientis, & operantis; & suppositum omne teneri ad dirigendas omnes suas operationes, quas efficit mediante natura & facultate: Et licet suppositum diuinum nulla externa lege possit obligari, sua tamen essentiali & intrinseca rectitudine quodammodo tenetur, & quodam quasi vinculo obligationis constituitur ad operationes omnes dirigendas, siue sint per diuinam, siue sint per assumptam ab eo naturam elicita.

Conclus. deducta, & probata.

PRIMA CONCLVS. In Christo secundum humanam naturam potuit esse ignorantia simplicis negationis: Haec patet ex dictis.

SECUNDA CONCLVS. In Christo non potuit esse error practicus: In hac conclusione conuenit etiam Vasq. Et probatur: quoniam hic error est proxima causa peccati; ergo sicut Deus non potest esse causa peccati, ita nec errorem practicum potuit in anima Christi causare aut permittere. Secundo probatur ex primo notabili: quoniam error est quidam effectus deficiens; ergo vt talis non potest immediate produci, nisi à causa deficiente: Deus autem non potest esse causa deficiens: ergo.

TERTIA CONCLVS. Deus non potest esse causa erroris, vt testis per se, vel per alium. Probatur: quia Deus

est summa veritas; ergo non potest esse testis falsitatis. Hanc conclusionem late probant Ban. & Val. in 2. 2. q. 1. a. 3. & consentit Vasq.

QUARTA CONCLVS. Deus non potest esse causa erroris practici, aut speculatiui, vt prima causa cooperans ad errorem, vt error est. Haec est contra Vasquezium. *Contra Vasquez.* Probatur: quoniam ex errore speculatiuo dependet error practicus, & ex hoc oritur actio moraliter mala; ergo. Secundo probatur: quoniam, vt ante diximus, omnis effectus deficiens, vt talis est, debet reduci in causam deficientem, vt propriam & proximam eius causam. Tertio probatur: quia Deus est ipsa summa, & prima veritas; ergo non potest esse causa falsitatis.

QUINTA CONCLVS. Impossibile est esse errorem aliquem in Christo, simul cum assumpta humanitate in eo causatum. Probatur: quoniam hic error non minus Deo tribueretur, quam illi tribueretur peccatum Angeli, si in primo suae creationis instanti peccasset: Nam, vt ait S. D. 1. p. quest. 63. art. 5. illa operatio, quae simul incipit cum esse rei, est ab agente, à quo habet esse: sicut moueri sursum inest igni à generante.

SEXTA CONCLVS. Nullus error esse potuit in anima Christi personaliter vnita Verbo. Probatur: quoniam hic error Verbo tribueretur ob duas praedictas causas. Prima est: quia actiones sunt suppositi vt principij quod proxime & immediate elicientis. Secunda est: quia tenetur suppositum omnes suae naturae operationes dirigere, & regulare recte rationis ac legi diuinæ conformare: at posito errore, tollitur rectitudo; ergo nulla remanet in supposito regula ad dirigendas operationes; ac proinde debita carebunt rectitudine, & erunt peccata; quae Christo nulla ratione possunt conuenire; vt ostensum est in primo articulo.

VLTIMA CONCLVS. In Christo nulla potuit esse ignorantia priuatiua. Probatur primo: quia haec est priuatio scientiae debita, & ideo talis ignorantia, nunquam est sine culpa: pertinet enim ad ignorantiam consequentem voluntatem, quae distinguitur in ignorantiam affectatam malae electionis & iuris: qui omnes modi peccatum implicat; vt patet ex D. Th. 1. 2. q. 6. a. 8. & q. 76. a. 3. 4. Secundo probatur conclusio: quia ex tali ignorantia sequuntur actiones inordinatae.

Contra praedictas conclusiones sunt argumenta, quae referunt & soluunt Ban. & Valent. locis supra notatis. Ea vero, quae tangit Vasq. in allegato c. 9. facilem habent ex dictis solutionem. *Argum. & solutiones.*

ARTICVLVS. IV.

Vtrum anima Christi fuerit Passibilis.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod anima Christi non fuerit passibilis. Nihil enim patitur, nisi à fortiori: quia agens praestantius est patiente, vt patet per Aug. 12. super Gen. ad literam, & per Philosophum 3. de anima. Sed nulla creatura fuit praestantior, quam anima Christi. Ergo anima Christi non potuit ab aliqua creatura pati: & ita non fuit passibilis: frustra enim in ea fuisset potentia patiendi, si à nullo pati potuisset.

E Præterea, Tullius in lib. de Tusculanis questionibus dicit, quod passiones anima sunt quadam agritudines. Sed in anima Christi non fuit aliqua agritudo: nam agritudo anime sequitur peccatum: vt patet per illud Psal. Sana animam meam, quia peccauit tibi. Ergo in Christo non fuerunt anime passiones.

P Præterea: Passiones anima videntur idem esse cum fomite peccati, vnde & Apost. Rom. 7. vocat eas passiones peccatorum. Sed in Christo non fuit fomites peccati: vt supra dictum est. Ergo videtur, quod non fuerint in eo anime passiones: & ita anima Christi non fuit passibilis. *Sed*

Sed contra est, quod in Psal. dicitur ex persona Christi; Repleta est malis anima mea. Non quidem peccatis, sed humanis malis, id est, doloribus, vt gl. ibi exponit. Sic ergo anima Christi fuit passibilis.

Respondeo dicendum, quod animam in corpore constitutam dupliciter contingit pati. Vno modo, passione corporali; alio modo passione animali. Passione quidem corporali patitur per corporis lesionem. Cum enim anima sit forma corporis, consequens est, quod vnum sit esse anima, & corporis: & ideo corpore perturbato per aliquam corpoream passionem, necesse est, quod anima per accidens perturbetur, scilicet quantum ad esse, quod habet in corpore.

9. 1. q. 2. Quia igitur corpus Christi fuit passibile, & mortale (vt supra habitum est) necesse fuit, vt etiam eius anima hoc modo passibilis esset. Passione autem animali pati dicitur anima secundum operationem, quæ, vel est propria anima, vel principalius est anima, quam corporis. Et quamuis etiam secundum intelligere, & sentire dicatur hoc modo anima aliquid pati: tamen sicut in secunda parte dictum est propriissime dicuntur passiones anima, affectiones appetitus sensitui: quæ in Christo fuerunt, sicut & cætera, quæ ad naturam nominis pertinent. Vnde August. dicit in 1. 4. de Ciuit. Dei. Ipse Dominus in forma serui vitam agere dignatus, humanitus adhibuit eas, vbi adhibendas esse iudicauit: neque enim in quo verum erat hominis corpus, & verus hominis animus, falsus erat humanus affectus. Sciendum tamen est, quod huiusmodi passiones aliter fuerunt in Christo, quam in nobis, quantum ad tria. Primo quidem quantum ad obiectum: quia in nobis plerumque huiusmodi passiones feruntur ad illicita: quod in Christo non fuit. Secundo quantum ad principium: quia huiusmodi passiones frequenter in nobis præueniunt iudicium rationis: sed in Christo omnes motus sensitui appetitus orientantur secundum dispositionem rationis. Vnde August. dicit 1. 4. de Ciuit. Dei quod hos motus certissima dispensationis gratia, ita cum voluit Christus suscepit animo humano, sicut cum voluit factus est homo. Tertio quantum ad effectum: quia in nobis quandoque huiusmodi motus non sistunt in appetitu sensituo, sed trahunt rationem, quod in Christo non fuit: quia motus naturaliter humane carni conuenientes sic ex eius dispositione in appetitu sensituo manebant, quod ratio ex his nullo modo impediebatur

1. 1. q. 2. 2. a. & 3. c. 9. 20. 5.

Cap. 9.

Cap. 26. in

Matth. 10. 9.

facere, quæ conueniebant. Vnde Hier. dicit super Matth. quod Dominus noster, vt veritatem assumpti probaret hominis, vere quidem contristatus est: sed ne passio in animo illius dominaretur per propassionem, dicitur quod cepit contristari: vt passio perfecta intelligatur quando animo, id est, rationi dominatur: propassio autem, quando est inchoata in appetitu sensituo, sed ulterius non se extendit. Ad primum ergo dicendum, quod anima Christi poterat quidem resistere passionibus, vt ei non superuenirent, præsertim virtute diuina: sed propria voluntate se passionibus subiecit, tam corporalibus, quam animalibus.

Ad secundum dicendum, quod Tullius ibi loquitur secundum opinionem Stoicorum, qui non vocabant passiones quoscunque motus appetitus sensitui, sed solum inordinatos: tales autem passiones manifestum est in Christo non fuisse.

Ad tertium dicendum, quod passiones peccatorum, sunt motus appetitus sensitui in illicita tendentes: quod non fuit in Christo, sicut nec fomes peccati.

Sensus questii.

PASSIBILE dicitur aliquid secundum passionem in seipso receptam: vt autem ait S. D. in textu duplex est passio: Altera corporalis est, altera animalis; quæ est motus seu affectus anima secundum appetitum sensituum. Hic vero motus siue affectus duplex est: Alter qui nascitur ex noticia alicuius disconuenientis; vt fuga, ira, timor, tristitia, dolor, & odium, quæ propriissime passiones dicuntur: Alter effectus est, qui ex cognitione oritur obiecti conuenientis; vt amor, delectatio &

gaudium; quæ proprie quidem passiones nuncupantur; non eo tamen gradu proprietatis, quo præcedentes. Quærit hic S. D. de passibilitate anima Christi, quæ est secundum passiones, tam corporales quam animales, tam primi quam secundum generis: vt patet ex prima & secunda conclusione. Quare non recte Vasquez quæsitum huius articuli restringit ad solos affectus, qui ex alicuius obiecti disconuenientis cognitione nascuntur.

Vasquez ibi interpretatio restrictior.

Forma Textus.

PRÆMISSA distinctione cum subdiuisione alterius membri; respondetur quæsitio tribus conclusionibus.

Prima distinctio est: Animam in corpore constitutam dupliciter contingit pati: Vno modo passione corporali; alio modo passione animali. Declaratur vtrumque membrum: & primo quo ad primam partem dicendo, quod pati passione corporali, est pati per corporis lesionem: quod probatur: quia vnum est esse anima & corporis; ergo necesse est, vt corpore perturbato per aliquam corpoream passionem, anima per accidens perturbetur, scilicet quantum ad esse, quod habet in corpore: Antecedens probatur; quia anima est forma corporis. Secundum vero membrum declaratur dicendo, quod anima dicitur pati passione animali secundum operationem, quæ vel est propria anima, vel principalius est anima, quam corporis. Subdiuisio huius membri est: Duplex est passio in anima; altera secundum intelligere & sentire; & hæc dicitur passio minus proprie: Altera est secundum affectiones appetitus sensitui; & hæc dicitur passio propriissime. Probatur: quia affectiones appetitus sensitui propriissime dicuntur passiones, vt dictum est in prima secunda, q. 22. ar. 2. & 3.

PRIMA CONCLUS. Anima Christi fuit passibilis passione corporali. Probatur: quia corpus Christi fuit passibile & mortale; ergo: Antecedens patet ex supra dictis. Consequentia patet ex priori membro distinctionis, & eius declaratione.

SECUNDA CONCLUS. est: Anima Christi fuit passibilis passione animali. Probatur: quia affectiones appetitus sensitui fuerunt in Christo; ergo. Antecedens probatur dupliciter, primo: Quia cætera omnia, quæ ad naturam hominis pertinent, fuerunt in Christo: at istæ affectiones ad naturam hominis pertinent; ergo. Secundo probatur auctoritate Augustini, vt patet in textu.

TERTIA CONCLUS. est: Huiusmodi passiones aliter fuerunt in Christo, & aliter in nobis: quia scilicet in Christo fuerunt ordinata, in nobis autem inordinata. Probatur ex triplici differentia iuxta triplicem modum, quo deordinantur passiones in nobis, non autem in Christo, videlicet ex parte obiecti, vel ex parte principii, vel ex parte effectus, vt perspicue declaratur in textu.

Expositio Textus.

CIRCA distinctionem, aduerte passionem anima corporealem esse passionem secundum ipsam essentiam anima, non absolute sumptam, sed prout actu corpus informat. Nam, vt ait S. D. quia vnum est esse anima & corporis, necesse est, vt corpore perturbato per aliquam passionem, anima per accidens perturbetur, scil. quo ad esse, quod habet in corpore, à quo per alterationem potest separari. Altera vero passio, quæ dicitur animalis, sit in anima secundum potentiam, quæ est appetitus sensituius.

De veritate & sensu secundæ, & terciæ conclusionis differit erudite & eleganter Medina super hoc

hoc art. & post eum Suarez *disp. 34. sect. 1. quorum A*
dictis nihil addendum occurrit.

Vide etiam, quæ de passionibus animæ docet
S. Thom. in 1. 2. *quest. 22. & seqq.*

ARTICVLVS V.

Vtrum in Christo fuerit dolor sensibilis.

Infr. ar. 46. a. 6. c. Et 3. d. 15. q. 2. a. 3. q. 1. & 2. v. 1. & 2. 6. cor. fi. o. 8. auu. & opus. 3. c. 230.
AD quantum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit verus dolor sensibilis. Dicit enim Hilar. in 10. de Trinit. Cum pro Christo mori sit vita, quid ipse in mortis Sacramento doluisse estimandus est, qui pro se morientibus vitam rependit: Et infra dicit, *Virgenitus Deus & o. 8. auu. & opus. 3. c. 230.* *quamuis, aut ictus incideret, aut vulnus descenderet, aut nodi concurrerent, aut suspensio eleuaret, afferrent quidem hæc impetum passionis, non tamen dolorem passionis inferrent. Non igitur in Christo fuit verus dolor.*

Præterea: Hoc proprium videtur esse carni in peccato conceptæ, quod necessitati doloris subiaceat. Sed caro Christi non est cum peccato concepta, sed ex Spiritu sancto in utero virginali. Non ergo subiicitur necessitati patiendi dolorem.

149. q. 8. a. 2. Præterea: Delectatio contemplationis diuinorum diminuit sensum doloris: vnde, & Martyres in passionibus suis tolerabilius sustinuerunt ex consideratione diuini amoris. Sed anima Christi summe delectabatur in contemplatione Dei, quem per essentiam videbat: vt supra dictum est. Non ergo poterat sentire aliquem dolorem.

Sed contra est, quod *1sa. 53.* dicitur, *Vere dolores nostros ipse tulit.*

18. q. 35. Respondeo dicendum, quod (sicut patet ex his, quæ in secunda parte dicta sunt) ad veritatem doloris sensibilis, requiritur læsio corporis, & sensus læsionis. Corpus autem

q. 14. a. 1. Christi lædi poterat: quia erat passibile, & mortale: vt supra habitum est. Nec defuit ei sensus læsionis: cum anima Christi perfecte haberet omnes potentias naturales. Vnde nulli dubium debet esse, quin in Christo fuerit verus dolor.

Ad primum ergo dicendum, quod in omnibus illis verbis & similibus, Hilarus à carne Christi non veritatem doloris, sed necessitatem excludere intendit. Vnde post præmissa verba subdit, Neque enim cum scriuit, aut e-suriuit, aut fleuit, bibisse Dominus, aut manducasse, aut doluisse monstratus est, sed ad demonstrandam corporis veritatem, corporis consuetudine suscepta est: ita vt natura nostra consuetudine, consuetudini sit corporis satisfactum, vel cum potum, & cibum accepit, non se necessitati corporis: sed consuetudini tribuit. Et accepit necessitatem per

q. 14. ar. 1. & ad 2. comparationem ad causam primam horum defectuum, quæ est peccatum: vt supra dictum est, vt scilicet ea ratione dicatur caro Christi non subiicuisse necessitati horum defectuum, quia non fuit in ea peccatum. Vnde subdit, *Habuit enim scilicet Christus, corpus, sed originis sue propriæ, neque ex vitio humana conceptionis existens, sed in forma corporis nostri, virtutis sue potestate subsistens. Quantum tamen ad causam propinquam horum defectuum, quæ est compositio contrariorum, caro Christi subiicitur necessitati horum defectuum: vt supra dictum est.*

q. 14. ar. 2. Ad secundum dicendum, quod caro in peccato concepta subiicitur dolori, non solum ex necessitate naturalium principiorum, sed etiam ex necessitate reatus peccati. Quæ quidem necessitas in Christo non fuit: sed solum necessitas naturalium principiorum.

q. 14. ar. 1. ad 2. Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est, virtute diuinitatis Christi, dispensatiue, sic beatitudo in anima continebatur, quod non deriuabatur ad corpus, vt eius passibilitas, & mortalitas tolleretur. Et eadem ratione delectatio contemplationis, sic retinebatur in mente, quod non deriuabatur ad vires sensibiles, vt per hoc dolor sensibilis excluderetur.

sensus quasi.

QUID sit dolor sensibilis, declarat S. D. in textu, & explicat optime Caiet. & Suar. in Com. & Vasq. *disp. 62. c. 2.*

Forma Textus.

CONCLVS. est: *In Christo fuit verus dolor sensibilis.* Probatur: quia corpus Christi lædi poterat, nec defuit ei sensus læsionis; ergo in Christo fuit verus dolor sensibilis. Antecedens quo ad primam partem probatur: quia corpus Christi erat passibile & mortale. Quo ad secundam vero; quia anima Christi perfecte habebat omnes potentias naturales. Consequentia vero probatur: quia ad veritatem doloris sensibilis requiritur & sufficit læsio corporis & sensus læsionis.

Expositio Textus.

AD H V I V S art. intelligentiam quatuor notanda sunt. Primum est, conclusionem D. Th. esse dogma fidei certissimum; vt patet ex illo *1sa. 53. Vere languores nostros ipse tulit & dolores nostros ipse portauit.* Quod etiam affirmant concilia & patres: quorum dicta vide apud expositores.

Secundum est, D. Thom. hic non explicare rationem doloris aduertit, sed eius materiam & causas; vt Caiet. aduertit, & post eum Suarez & Vasq. Dolor autem formaliter est passio appetitus sensitui, consurgens ex corporis læsione sensu percepta; vt hic explicant Caiet. Med. & duo prædicti expositores: quæ est doctrina D. Th. 1. 2. *q. 35. a. 1. & 2.*

Tertium est, subiectum doloris proprium & proximum esse appetitum sensituum; vt affirmat S. D. in allegato art. 1. & probat Medina, & alii expositores: sed quoniam appetitus sensituius est potentia organica existens in composito, necesse est etiam, dolorem esse in ipso composito: & quia dolor sequitur læsionem corporis & læsionis sensum seu cognitionem, quæ fit immediate per tactum, qui diffusus est per omnes corporis partes, ideo dicitur membrum læsum, puta pes aut manus dolere, quia nimirum actus dolendi sequitur ad læsionem talis membri, & ad sensationem tactus, vt est in tali membro; ac proinde etiam est actus appetitus sensitui, non absolute, sed prout est in tali membro, & actum suum eliciens ex sensatione existente in tali membro: quamquam existimè talem sensationem non esse per se sufficientem, sed esse necessariam etiam actum imaginatiuæ, quæ ordine naturæ præcedit in anima potentiam appetitiuam.

Et ex his facile conciliari poterunt diuersa dicta D. Thom. quæ videntur opposita. Nam in 3. *dist. 15. quest. 2. art. 3. quasiunc. 1. & 2.* docet in solo tactu esse dolorem; in prima vero *secunda locis notatis* affirmat, dolorem esse in appetitu sensitui: quæ non sunt contraria: nam in 3. dicens dolorem esse in solo sensu tactus, non excludit appetitum sensituum, qui consequitur ad sensum tactus (dictio enim exclusiua non excludit ad concomitantibus) sed excludit alios sensus exteriores; vt patet ibi ex littera D. Thom. ita vt sensus illius dicti sit, dolorem esse actum appetitus sensitui, quatenus consequitur sensationem tactus, non autem alterius sensus exterioris; vel breuius dicas dolorem esse in solo tactu, tanquam in causa læsioni coniuncta, quia scilicet cognitio alterius sensus exterioris non est simul cum læsione causa doloris; Et quia dolor non causatur in appetitu, nisi ex læsione talis partis, & ex sensatione tactus existentis in tali parte, ideo ibi S. D. art. 2. ait dolorem esse in sensu tactus, sicut in subiecto, quia scilicet